

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Заповідна справа

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітні програми: 014.05 – середня освіта (біологія та здоров'я людини)
біологія

Спеціальність 014 середня освіта (біологія та здоров'я людини)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «01» вересня 2022 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Заповідна справа
Викладач (-і)	Черепанин Р.М.
Контактний телефон викладача	0972714625
Е-mail викладача	roman.cherepanyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний (<i>offline</i>)
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Заповідна справа» належить до вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки ОП «Середня освіта (біологія та здоров'я людини)» перший (бакалаврський) рівень. За останні роки, збереження та заповідання повинно здійснюватися в контексті європейських норм збереження біорізноманіття та оселищного підходу до збереження біорізноманіття. Тому надзвичайно важливим є сьогодні є стале управління природоохоронними територіями та об'єктами, яке би базувалося на міцній законодавчій основі, знаннях про структуру і функціонування природоохоронних територій, розуміння міжнародного контексту, а саме потребу створення екологічних мереж та об'єднання наявних і нових природоохоронних територій в цілісну та функціональну єдність. Це обумовлює актуальність вивчення дисципліни «Заповідна справа», яка є основою сталого управління цінними природними ресурсами – популяціями, видами та екосистемами.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><i>Метою</i> навчальної дисципліни є набуття знань і умінь, необхідних майбутнім фахівцям-екологам для розуміння оселищного законодавчого підходу до збереження біорізноманіття, структури і функціонування природоохоронних територій, розуміння міжнародного контексту, а саме потребу створення екологічних мереж та об'єднання наявних і нових природоохоронних об'єктів в цілісну та функціональну єдність.</p> <p>Основними цілями вивчення дисципліни є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення законодавчої основи для проектування, створення та управління природоохоронними територіями і об'єктами; 2. Вивчення класифікації природоохоронних територій на міжнародному, національному та локальному рівнях; 3. Набуття практичних навичок щодо застосування передового європейського досвіду заповідної справи в українському контексті, зокрема щодо застосування оселищного підходу до охорони природи, концепції екомережі тощо; 4. Розуміти важливість впровадження екологічної мережі в Україні; 5. Розуміти особливості структури та функціонування міжнародних природоохоронних територій та мереж для збереження рідкісних видів та оселищ; 6. Знати правову основу для використання того чи іншого об'єкту природно-заповідного фонду в Україні; 7. Розуміти діяльність, яка відбувається в межах установ природно-заповідного фонду, впровадження сталого управління територіями та об'єктами ПЗФ України. 	
4. Загальні і фахові компетентності	
<p>ЗК 1. Знання та розуміння предметної галузі біології та основа здоров'я і сфери майбутньої професійної діяльності.</p> <p>ЗК 2. Здатність до критичного усвідомлення (аналіз і синтез), інтерпретацій теорій і методів філософського пізнання природи й суспільства їх взаємодії і закономірностей розвитку; зберігати і примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, національної культури.</p>	

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 СК 12. Здатність здійснювати забір та аналіз емпіричних даних за допомогою спеціальних методів, прийомів і засобів, ідентифікувати видове різноманіття і встановлювати його зв'язки з довкіллям.
 СК 13. Здатність застосовувати знання та вміння з математики, фізики, хімії та інших суміжних наук для вирішення завдань сучасної біології, здатність виконувати роботу з дотримання правил біологічної етики, біобезпеки, біозахисту. Усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування.

5. Програмні результати навчання

ПРН02. Здатність використовувати біологічні знання для дослідження живих систем різного рівня організації.

ПРН03. Здатність визначати, класифікувати, систематизувати та описувати біологічні об'єкти за сучасними підходами та критеріями.

ПРН11. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з біології, використовувати нові відомості та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу.

ПРН16. Здатність до роботи в міждисциплінарних областях знань, нетрадиційних системах освіти, формах та типах навчання.

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	18
практичні	16
самостійна робота	56

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5	014 середня освіта (біологія та здоров'я людини) 091 біологія	3	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	практичні	сам.роб.
Тема 1. Основи заповідної справи – українське та міжнародне екологічне законодавство.	2		
Тема 2. Класифікація природоохоронних територій та об'єктів в міжнародному, національному та локальному (регіональному) зрізі.	2		
Тема 3. Літопис природи. Природоохоронні території та об'єкти України.	2		
Тема 4. Природоохоронна, наукова, еколого-освітня діяльність та рекреаційна діяльність установ ПЗФ.	2		
Тема 5. Основи управління природоохоронними територіями, економічні та фінансові механізми підтримки.	2		
Тема 6. Порядок створення природоохоронних територій та об'єктів екологічної мережі.	2		

Тема 7. Водно-болотяні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів на територіях ПЗФ України.	2		
Тема 8. Екологічні мережі світу та України. Бернська конвенція, як основа Смарагдової мережі в Україні. Національна екологічна мережі.	2		
Тема 9. Конференції ООН зі сталого розвитку: "Саміт Землі", Ріо+10, Ріо+20. Майбутнє завідної справи.	2		
Тема 1. Основи заповідної справи – українське та міжнародне екологічне законодавство.		2	
Тема 2. Класифікація природоохоронних територій та об'єктів в міжнародному, національному та локальному (регіональному) зрізі.		2	
Тема 3. Літопис природи. Природоохоронні території та об'єкти України.		2	
Тема 4. Природоохоронна, наукова, еколого-освітня діяльність та рекреаційна діяльність установ ПЗФ.		2	
Тема 5. Основи урядування природоохоронними територіями, економічні та фінансові механізми підтримки.		2	
Тема 6. Порядок створення природоохоронних територій та об'єктів екологічної мережі.		2	
Тема 7. Водно-болотяні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів на територіях ПЗФ України.		2	
Тема 8. Екологічні мережі світу та України. Бернська конвенція, як основа Смарагдової мережі в Україні. Національна екологічна мережі. Конференції ООН зі сталого розвитку: "Саміт Землі", Ріо+10, Ріо+20. Майбутнє завідної справи.		2	
Тема 1. Національні природні парки України – особливості зонування території – структура та функціонування установ.			10
Тема 2. Природні заповідники України – особливості функціонування.			10
Тема 3. Біосферні заповідники – національні та міжнародні об'єкти.			10
Тема 4. Пам'ятки природи, заповідні урочища, заказники – проблеми та перспективи заповідання нових об'єктів.			6
Тема 5. Оселищна концепція збереження біорізноманіття. Бернська конвенція та Ослещна директива, як основа екологічних мереж.			10
Тема 6. Національна екологічна мережа, екологічна мережа NATURA 2000, Смарагдова екологічна мережа.			10
Заг.:	18	16	56
7. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система методів оцінювання складається із двох видів контролю: поточного та підсумкового. Поточний контроль включає:		

	<ul style="list-style-type: none"> - тестування – така форма контролю дозволяє перевірити підготовку студентів до кожного заняття; проводиться регулярно на вибірковій основі; - творчі завдання – проводиться з метою формування вмінь і навичок у студентів практичного спрямування, формування сучасного наукового мислення, вміння приймати відповідальні та ефективні рішення; - самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння працювати самостійно; - індивідуальна науково-дослідна робота студентів (презентації дослідно-проектних робіт, звіти про розробку комплексних проектів, контрольні роботи) – проводиться протягом семестру з метою отримання практичних навиків та умінь щодо використання та опрацювання наукових джерел, написання статей, тез, оформлення звітів, розробка презентаційного матеріалу, використання теоретичних та емпіричних методів дослідження. <p>Упродовж поточного контролю, на практичних заняттях, студент може максимально отримати 50 балів (25 балів – за усні відповіді на практичних заняттях, 10 балів – за індивідуальну науково-дослідну роботу, 15 – за підсумкову контрольну роботу).</p> <p>Підсумковий контроль проводиться у формі заліку (максимальна оцінка – 50 балів). Підсумкова оцінка розраховується за сумою накопичених впродовж вивчення дисципліни балів.</p> <p>Впродовж вивчення дисципліни студент зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематично відвідувати заняття; - вести конспекти лекцій і практичних занять; - брати активну участь в роботі на практичних заняттях; - виконувати тестові завдання; - виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання.
Вимоги до письмової роботи	<p>У письмовій контрольній роботі студент повинен продемонструвати уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в межах одного змістового модуля. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навиків і умінь за темами змістового модуля. Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються студенти, які були присутні на більше 50% занять і набрали мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях. Студентам, які мали пропуски лекційних чи практичних занять, дозволяється ліквідувати заборгованість на протязі наступних після пропуску двох тижнів.</p>
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю: залік. Форма здачі: комбінована (письмова з усним захистом).</p>
7. Політика навчальної дисципліни	
<ul style="list-style-type: none"> - Неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом. - Якщо студент пропустив більше 50% занять, він повинен пройти тестування і тільки тоді може бути допущений до написання залікової роботи. 	

- Обов'язковим для допуску до заліку є відвідування більше 50% занять, робота на парах, підготовка доповідей, виконання контрольної роботи. Студент повинен набрати мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях.
- Для складання заліку студент повинен набрати мінімум 25 балів за написання залікової роботи.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.
2. Герасименко Я. Правова охорона природно-заповідного фонду України / Я. Герасименко // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 4. – С. 266-271.
3. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / Н.М. Гринчишин. – Львів: ЛДУБЖД, 2008. – 224 с.
4. Дуднікова І.І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування / І.І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2012. – № 50. – С. 231- 242.
5. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.
6. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б.Г. Проць, І.Б. Іваненко, Т.С. Ямелинець, Е. Станчу. – Львів: Гриф Фонд, 2010. – 92 с.
7. Оселишна концепція збереження біорізноманіття: базові документи Європейського Союзу / Ред. О.О. Кагало, Б.Г. Проць. – Львів: ЗУКЦ, 2012. – 278 с.
8. Оцінка впливу на довкілля (ОВД) проектів на територіях мережі Емеральд / О-93 Кол. авт., за ред. Борисенко К. А. – Чернівці : Друк Арт, 2021. – 240 с.
9. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / С.Ю. Попович. – К. : Арістей, 2007. – 480 с.
10. Рішення постійного комітету Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних оселищ в Європі, затверджені 3-6 грудня 2019 року, що стосуються України (неофіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. А. Куземко, А. Недря, Ю. Вашеняк, М. Руднев; ред. та адапт. Д. Болдирева. – Чернівці : Друк Арт, 2021. – 88 с.
11. Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя. Звернення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського Економічно-Соціального Комітету та Комітету Регіонів (неофіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. О. Осипенко; ред. та адапт. А. Куземко та ін. — Чернівці : Друк Арт, 2020. — 36 с.
12. Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Перша версія адаптованого неофіційного перекладу з англійської (третього проекту офіційної версії 2015 року) / А. Куземко, С. Садогурська, О. Василюк. – Київ, 2017. – 124 с.
13. Cherepanyn R.M. (2019). Rare arctic-alpine plant species in the highlands of the Svydovets massif (Ukrainian Carpathians) // Actual problems of botany and ecology. Materials of the International Conference of Young Scientists (V. N. Karazin Kharkiv National University, September 6-9, 2019). – P. 16. (Ukr)
14. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13 (1). – P. 117-128. (Eng)
15. Hleb R., Loya V., Cherepanyn R. Salix herbacea L. (Salicaceae) in the Maramures massif of the Ukrainian Carpathians // Plant Introduction, 85/86, 2020. P. 130–136. (Eng)

Допоміжна література

1. Звіт про виконання загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України за 2011 рік [Електронний ресурс] / Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: www.menr.gov.ua
2. Кобеньок Г.В. Збереження біорізноманіття, створення еко-мережі та інтегроване управління річковими басейнами : посіб. для вчителів і громад. природоохорон. організ. / Г.В. Кобеньок, О.П. Закорко, Г.Б. Марушевський – К. : Wetlands International Black Sea Programme, 2008. – 200 с.
3. Ковтун О.М. Законодавство України про охорону природно-заповідного фонду: становлення, сучасний стан, проблеми реформування / О.М. Ковтун // Адвокат. – 2008. – № 2. – С. 21-24.
4. Методичні матеріали щодо створення та проектування територій ПЗФ України [Електронний документ]. – Режим доступу: www.dnu.dp.ua
5. Мудрак О.В. Науково-методичні принципи і підходи формування екологічної мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua
6. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / Гол. ред. К.М. Ситник. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. – 332 с.

Викладач _____